

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Kart/Türkiye – 8917/05

Karar 3.12.2009 [BD]

Madde 6

Ceza yargılaması

Madde 6-1

Mahkemeye ulaşma

Cezai alanda yöneltilebilir suçlama

Bir milletvekilinin aleyhine açılmış ceza davasında kendini savunabilmek amacıyla yasama dokunulmazlığını kaldıramaması: 6 § 1 maddesi uygulanabilir; *İhlal yok*

Olaylar: Avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde başvurucuya karşı iki ceza davası açılmıştır. 2002'de başvurucu Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne milletvekili seçilmiş ve dolayısıyla yasama dokunulmazlığına sahip olmuştur. TBMM Karma Komisyonu'na başvurucunun yasama dokunulmazlığının kaldırılması talebinde bulunulmuş ancak Komisyon başvurucuya karşı açılmış olan ceza davalarının başvurucunun milletvekilliğinin sonuna kadar ertelenmesine karar vermiş ve bu kararını TBMM Genel Kurulu'na göndermiştir. Başvurucu, adil bir yargılanma çerçevesinde yargılanma hakkına dayanarak, erteleme kararına itiraz etmiş ancak bu karar uygulanmıştır. Başvurucu 2007'de tekrar milletvekili seçilmiştir. Başvurucunun yasama dokunulmazlığının kaldırılması talebiyle ilgili dosya Meclis makamları önünde derdesttir.

AIHM'nin bir Daire'si, 8 Temmuz 2008 tarihinde aldığı bir kararda, AIHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Bakınız Bilgi notu n° 110).

Hukuk: Madde 6 § 1: a) Uygulanabilirlik – Derdest olan bir ceza ithamı altında uzun bir süre boyunca kalmak kişinin durumunu ister istemez etkiler. Bu davada başvurucunun bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde görülmesi hakkının söz konusu olduğu konusunda bir kuşku yoktur. Sonuç olarak, 6 § 1 maddesi uygulanabilir.

b) *Esas:* Yasama dokunulmazlığının başvurucunun hakkı üzerindeki etkisi konusu bu dokunulmazlıkla ilgili kurumsal amacın korunmasının icapları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, söz konusu koruma tedbiri Meclis'in bütünlüğüne ne kadar az hizmet ediyorsa gerekçe o kadar zorunlu olmalıdır. Şüphesiz dokunulmazlığın kaldırılması veya kaldırılmaması kararı devletlerin takdir yetkilerine girer. Hukukun üstünlüğüne saygı gösterilip gösterilmediğinden emin olmak için Türk hukukunda

dokunulmazlık rejiminin kurumsal düzenleniş şeklini ve uygulanma şartlarını değerlendirmek gerekmektedir. Kuşkusuz, Türk milletvekillerine tanınan dokunulmazlık belli bazı üye devletlerde parlamento üyelerine tanınan dokunulmazlıktan birçok açıdan daha geniştir. Ancak, bu korumanın alanı tek başına aşırı sayılmaz. Bu koruma alanı görecelidir; dokunulmazlık milletvekilliği görevinin süresiyle sınırlıdır ve daha önceden de kaldırılabilir. Sadece cezai alanda geçerlidir. Bazı suçüstü veya rejim veya devlete karşı işlenen suçlarda işlemez. Uygulama alanı daha geniş bir şekilde tanımlanmış olsa da, Avrupa parlamenter hukuku sistemlerinin çoğunluğunda öngörülen çözümlerle zıt değildir. Bu olayda, dokunulmazlık kurumunun başvurucuya karşı açılmış olan ceza davalarının sonuçlanmasını engellediğinden kuşku yoktur. Ancak başvurucunun bu konudaki menfaati, dokunulmazlığından feragat etme hakkı bakımından değil, ancak mahkemeye erişim hakkıyla birlikte değerlendirilmelidir. Bu konuda ki kararlar TBMM'nin iç işlerini ilgilendirdiğinden sadece TBMM'nin yetkisindedir. Ancak, dokunulmazlığın kaldırılması prosedürünün AİHS'de güvence altına alınan haklarla uyuşup uyuşmadığının AİHM tarafından denetlemesi gerekmektedir. Dokunulmazlığın kaldırılması prosedürü Anayasa ve TBMM İç tüzüğü tarafından belirlenmiştir. Bu prosedürün, karar mekanizmasının her aşamasında ilgilinin savunma haklarına saygıyı ve Meclis makamlarının kararlarına karşı itiraz hakkını güvenceye alan, bazı şekil şartlarına tabi olduğu görülmektedir. Başvurucu, aleyhine açılmış olan ceza davalarının ertelenmesi kararlarına karşı itiraz yoluna gitmekle, güvenceye alınan hakları kullanma olanağına sahip olmuştur. Ayrıca, dokunulmazlığın kaldırılması veya kaldırılmaması kararı aracılığıyla, yasama sorumluluğunun uygulamaya geçirilmesi mekanizması yasama otonomisinin kullanılmasına girer. Bu kararlar doğaları gereği hukuki kararlar değil politik kararlardır, öyle ki gerekçelendirme konusunda onlardan hukuki kararlara uygulanan şartları yerine getirmeleri beklenemez. 22. yasama yılından beri yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına yönelik hiçbir talebe olumlu cevap vermeme gibi sabit bir uygulama vardı. Bu her türlü ayrımcılık ve keyfilikten uzak bir uygulama gibi görünüyor. Dokunulmazlığın kaldırılması taleplerinin yetkili Meclis komisyonları tarafından incelenmesi belli sürelerle bağlanmış olsa da, bu talepler TBMM Genel Kurulu'na gönderildikten sonra böyle bir süre yoktur. AİHM başvurucunun, altı yıldan fazla bir süredir, konusu olduğu cezai ithamların tehdidi altında bulunduğunu ve bu sürenin başvurucunun milletvekilliği sona erece kadar da uzayabileceğini gözden kaçırmamaktadır. Dolayısıyla her ceza davasında olan belirsizlik uyuşmazlık konusu dokunulmazlığın kaldırılması prosedürü tarafından, bu prosedürün süresi ceza yargılamalarının sürelerini uzatacağından, daha da ağırlaştırılmıştır. Daire böyle bir sürenin başvurucuya zarar verdiğini belirtmişse de, Büyük Daire ne başvurucunun statüsüne özgü özellikleri ne de dokunulmazlığın kaldırılması prosedürünün özelliğini bir tarafa bırakabilir. Bu bağlamda, söz konusu ceza davaları başvurucunun milletvekili seçimlerine adaylığını koymasından önce başlamıştır. Avukat olan başvurucu seçilmesinin bu davalar üzerindeki sonuçlarını, yani dokunulmazlığından vazgeçemeyeceğini ve sadece istemesiyle dokunulmazlığının kalkmayacağını, bilmiyor olamaz. Dokunulmazlığın milletvekili için bir avantaj değil milletvekilliği göreviyle bağlantılı bir külfet olarak görüldüğü bir prosedürün özelliğine bakıldığında, milletvekilliği kalitesinin ayrılmaz bir parçası olan sürenin başvurucunun davasının bir mahkeme tarafından görülmesi hakkı üzerindeki etkisini belirlemek için, zararın derecesinin de dikkate alınması gerekmektedir. Başvurucunun görmüş olabileceği zararı değerlendirirken, uyuşmazlık konusu sürenin ceza dosyalarının oluşturulması için harcanan süre değil dokunulmazlığın kaldırılması prosedürünün süresi olduğunu akıldan çıkarmamak gerekir. Bu bağlamda, milletvekilliğinin sonunda, ilgilinin adil bir yargılanmadan yararlanmayacağını iddia edemeyiz. Bu olasılık dokunulmazlığın kaldırılması prosedürü tarafından hiçbir şekilde tehlikeye atılmış değildir. Bu prosedür her sanığın yararlandığı suçsuzluk karinesine de hanel getirmez. Bu noktada Meclis organlarının aldıkları kararlar, her türlü cezai ve baskıcı etkiden yoksun ve

dokunulmazlığın kaldırılmasının reddinden ibaret olduğundan, prensip olarak, milletvekillerine zarar vermeye değil aksine onları korumaya yönelik olduğunu akıldan çıkarmamak gerekir. Bu olayda, yasama dokunulmazlığının, ceza davalarının yürütülmesine devam edilmesi üzerindeki üstünlüğünün zaman sınırlamasına tabi olmasının yanında, ayrıca Meclis organları prensip olarak yargılamanın seyrine müdahale etmemektedirler. Başvurucunun dokunulmazlığının kaldırılması talebini incelerken, Meclis organları sadece adaletin işlemesine geçici bir engel teşkil eden dokunulmazlığın hemen kaldırılması veya milletvekilliği görevinin sona ermesinin beklenmesi gerekip gerekmediğini değerlendirmiş görünüyor. Dolayısıyla, adaletin işleyişini sadece ertelemiş ancak ne yargılamaya müdahil olmuş ne de yargılamanın sonucu üzerinde bir etkide bulunmuşlardır. Başvurucunun aleyhine açılan davaların itibarını lekelediğiyle ilgili iddiasına gelince, bu tip zararların doğası gereği, resmi olarak suç ithamında bulunulmasından itibaren zarar doğar. Bu böyle olmakla birlikte, hiç kuşkusuz, başvurucunun şeref ve itibarının korunması suçsuzluk karinesi ilkesine saygı tarafından güvenceye alınmıştır.

Yukarıda yer alan gerekçeler ışığında, dokunulmazlığın kaldırılması prosedürü başvurucunun davasının bir mahkeme tarafından görülmesi hakkı üzerinde, bu hakkın kullanılmasını ertelemek suretiyle, bir etkide bulunma niteliğine sahipse de, AİHM bu davada bu prosedürün bu hakkın özüne hanel getirdiği kanaatinde değildir. Zamanla sınırlı ve zamanaşımı süresinin durması gibi özel kurallarla donatılmış olan uyuşmazlık konusu dokunulmazlık ceza kovuşturmalarında geçici usulü bir engel olup ilgilinin davasının esastan incelenmesini imkânsız kılan bir engel değildir. Ancak, hukukun üstünlüğü ilkesinin icapları dikkate alındığında, başvurucunun göreviyle bağlantılı olan dokunulmazlık gibi bir dokunulmazlık, sadece, Meclis'in bütünlüğünün muhafazası ve muhalefetin korunması gibi, meşru amaçların söz konusu olduğu bir durumda geçerlidir. Başvurucunun dokunulmazlığından feragat edememesi bu şekilde tanımlanmış meşru amaçlar perspektifi içinde kaydedilmelidir. Bu anlamda, başvurucunun dokunulmazlığından şahsen vazgeçmesi TBMM kararı yerine geçemez. Son olarak, özellikle taraflar aleyhine telafisi olanaksız temel bir sonuç ortaya çıkmadığı durumda, cezai alanda yöneltilen suçlamalar konusunda bir karar verilmesi hakkının kesin bir hak olmadığı dikkate alındığında, başvurucunun yasama dokunulmazlığının kaldırılmaması ilgilinin mahkemeye erişim hakkına takip edilen meşru amaçla orantısız bir müdahale oluşturmamıştır.

Sonuç: İhlal yok (Dörde karşı on üç oyla).

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.